

Pædagogisk vejledning

Børns

kompetenceudvikling 0 - 5 år

42624

Begrundelse for uddannelsen

I de senere år er der sket markante ændringer i viden om og forståelse af børn og deres udvikling.

Det moderne samfund kan karakteriseres ved en traditions- og normopløsning, som betyder, at man i dag ikke så snævert følger de foregående traditioners opdragelsessystemer og forståelser af børn.

Det kan bl.a. ses ved et brud med en traditionel forståelse af barnet, hvor den underliggende tankegang var, at det alene var den voksnes opgave at udvikle og socialisere barnet.

Den aktuelle pædagogiske og psykologiske forskning fremstiller barnet som aktivt og kompetent i forhold til egen udvikling. Dermed sættes der også fokus på voksenrollen. Det at være voksen i dag sættes til diskussion, der er ikke længere nogle entydige voksenbilleder.

Desuden inddrages det moderne samfundsliv og hverdagsliv som betydningsfulde forhold i børns udvikling. Det moderne barn lever i dag i en dobbeltsocialiseringssituation. Hvilket betyder, at det er vigtigt at forstå både barnets placering i hjemmet (i privatlivet) og i den offentlige pasning, som noget der tilsammen udgør barnets opvækst- og livsvilkår. Begge "livsfærer" er nødvendige at forstå og begribe som ramme for børns liv og udvikling. Barnet møder voksne i begge verdener - hvilket er medvirkende til, at børn udvikler kompetencer til at begå sig i et moderne børneliv. Desuden har de muligheder (og begrænsninger) barnet møder i begge verdener betydning for barnets udvikling af kompetencer.

Dette betyder, at der er ændrede krav til de voksne, der arbejder med børn, f.eks. i form af den måde den voksne møder barnet på, den relation den voksne indgår med barnet.

Som ufaglært faggruppe har pædagogmedhjælpere, dagplejere, familieplejere og omsorgsmedhjælpere behov for viden om disse forhold for at kunne kvalificere deres arbejde.

Intentionen med uddannelsen er, at den skal give deltagerne større indsigt og viden om børns livsvilkår, for at skabe andre forståelser af børn og deres udtryk. Den skal derudover også give deltagerne muligheder for at anvende dette i de konkrete arbejdssammenhænge, de er en del af - dermed er de medvirkende til at udvikle kvalitet i børns hverdagsliv.

Det forudsættes at deltagerne på den grundlæggende amu-uddannelse for pædagogmedhjælpere har gennemgået barnets sensomotoriske udvikling.

Planlægning af uddannelsen

Målgruppe

Uddannelsen henvender sig til pædagogmedhjælpere, dagplejere, familieplejere og omsorgsmedhjælpere, der arbejder med børn i alderen 0-5 år i kommunale og amtskommunale pasningstilbud.

Målgruppen består af ufaglærte faggrupper. Arbejdsfunktioner og -opgaver for de respektive grupper er dog forskellige, såvel indenfor grupperne som grupperne imellem, hvilket der skal tages højde for i planlægningen af uddannelsen. Uddannelserne kan udbydes med de enkelte grupper som målgruppe eller for alle målgrupper på samme hold. På blandede hold skal der tages højde for de forskelle, der kan være mellem deltageres arbejdsfunktioner.

Indenfor den enkelte gruppe kan forskellene ses i form af forskellig anciennitet i tilknytningen til aktuelt arbejdssted og/eller forskelle i erfaringsgrundlaget indenfor det pædagogiske arbejdsfelt; dette kan have betydning for de ansvarsområder der tildeles den enkelte.

Desuden kan også forskelle i erfaringsgrundlag i forhold til den enkeltes livssituation spille en rolle i den forbindelse.

Forskellene i mellem grupperne kan dreje sig om forskelle i organisering af arbejdet for de respektive grupper. Det kan være i forhold til, i hvor udstrakt grad den enkelte i dagligdagen er i direkte kontakt med f.eks. kolleger og forældre - typisk er dagplejere alene-ansvarlige for den daglige kontakt til forældre, hvor medhjælpere ansat i institutioner samarbejder med uddannede pædagoger om dette. Og familieplejerne kontakt med forældrene er igen af en anden karakter. Desuden er der forskelle i den position, de respektive målgruppers pasningstilbud udgør for brugerne (børn og forældre).

Fælles for alle grupper er, at de i en eller anden udstrækning er i direkte kontakt med forældre - for nogle gruppers vedkommende omkring aflevering og hentning af børn, omkring forskellige meddelelser om børn etc. - og de er også i kontakt med kolleger - i form af dagligt samarbejde med en pædagog, et pædagogisk tilsyn af dagplejen/familieplejen etc.

Det er nødvendigt at være opmærksom på disse forhold i den konkrete undervisning. Undervisningen må tilrettelægges således, at såvel de vilkår der er fælles for grupperne, som de der adskiller sig, bliver tilgodeset. I den pædagogiske vejledning er der forslag til, hvorledes underviseren kan arbejde med begge niveauer.

Den pædagogiske vejledning er ment som inspiration til underviseren. Vejledningens indhold bevæger sig på et forholdsvist abstrakt teoretisk niveau. Dette afspejler kompleksiteten i det moderne barns udvikling, som det fremstilles i den aktuelle pædagogiske forskning.

Forslag til at relatere det abstrakte til det konkrete findes i vejledningen som bilag i form af:

- A. Forslag til diskussionspunkter og video i forlængelse af temaerne.
- B. Forslag til diskussionspunkter til deltagerne, observationsmetoder mm.

Uddannelsen foreslås inddelt i temaer - der hvert består af nogle elementer - som skal ses som forslag til vinkler, hvormed uddannelsens formål og mål kan nås.

I forbindelse med hvert tema er beskrevet hvilken hensigt, der ligger bag - både i forhold til uddannelsens mål og i forhold til de elementer som er tilknyttet. Desuden er der forslag til, hvorledes underviseren kan nærme sig temaet via elementerne.

Som yderligere inspiration til underviseren er der forslag til litteratur efter hvert tema med henvisning til de væsentligste sider.

Det foreslås at inddele uddannelsen i følgende 4 temaer:

- A. Det moderne barn
  - Børns udvikling af kompetencer
  - Voksnes rolle til støtte af børns kompetencer
- B. Anerkendende relationer
  - Barnets intentioner og meninger med sine udtryk
  - Barnets oplevelser af sig selv og sin omverden
  - Den voksnes forståelse af barnets udtryk
  - Den voksnes bidrag til barnets udvikling af kompetencer
- C. Iagttagelser og formidling.
  - At observere børn
  - At formidle iagttagelser til andre

D. At medvirke til udvikling af kvalitet i børns liv.

- Kvalitet
- Dagbøger, selvevaluering & fremtidige handlinger.

Underviseren må på baggrund af deltageres forudsætninger vurdere hvorledes uddannelsens temaer struktureres.

Eksempelvis kan tema C iagttagelser og formidling lægges før temaet om anerkendende relationer. Det medfører at deltagerne kan anvende de konkrete observationer som udgangspunkt for gennemgang af teorien.

Deltageren kan foretage de første iagttagelser af børn i bymiljøet eventuelt på legepladser.

Der kan for at understøtte temaet om anerkendende relationer, planlægges iagttagelser i deltageres egen institution/arbejdsplads

Intentionen med den anførte inddeling er

- 1) at uddannelsen bevæger sig fra et mere overordnet niveau i form af billeder af det moderne barns udvikling og de vilkår denne udvikling foregår i/under. (Dette kan være et underliggende tema til diskussion gennem hele uddannelsen, for at øge deltageres opmærksomhed på de ændrede krav som dette fører med sig i forbindelse med den voksnes forhold til barnet, til barn-voksen relationen).
- 2) For endelig at bevæge sig hen imod et mere konkret billede af deltageres arbejdsfelt, hvor det er intentionen, at deltagerne får øje på egne handlemuligheder og kompetencer i forhold til deres arbejdssted.

Forløbsbeskrivelse

Introduktion og præsentation

Hensigten er at introducere uddannelsesforløbets intention og indhold for deltagerne.

Litteratur

Lars Jakob Muschinsky:

Undervisning (Artikel i Pædagogisk Opslagsbog).

A. Det moderne barn

Hensigten med dette tema er at formidle en forståelse af børn og deres kompetencer inspireret af den aktuelle forskning inden for pædagogik og psykologi, der bl.a. ser barnet som en aktiv medspiller i en social og kulturel ramme.

Centralt i diskussionen står børns socialisering og den betydning også den offentlige pasning, har for børns udvikling. Dobbeltsoialiseringen er som begreb relevant at få tydeliggjort for deltagerne - så det bliver muligt at se en sammenhæng mellem børns livssituation og kompetencer.

I forhold til deltagerens arbejdsfelt og de forskellige målgrupper, de arbejder med, er det hensigten at nærme sig en forståelse af det moderne barns udvikling inspireret af forskellige tilgange.

Elementer i temaet:

- børns udvikling af kompetencer
- voksnes rolle til støtte af børns kompetencer

Børns udvikling af kompetencer

Nyere pædagogisk og psykologisk forskning ser barnets udvikling af kompetencer i sammenhæng med de sociale og kulturelle forhold, det er en del af. Et sådan helhedssyn lægger vægt på at betragte barnet som aktivt deltagende i sit eget liv. Der er med andre ord tale om en dynamisk forståelse af relationen mellem barn og voksen og mellem barn og omverden. Alligevel er der også her forskel på de traditioner, helhedssynet bygger på.

Til inspiration omtales nogle af de vigtigste traditioner kort, velvidende at ikke alle perspektiver hverken kan eller skal indgå i undervisningen.

En helhedsbetragtning omkring børns udvikling står psykologen Dion Sommer for. Han argumenterer med sit begreb "barndomspsykologi" for, at barnets udvikling må ses i sammenhæng med de aktuelle vilkår, det lever under.

En forståelse af barnets psykiske udvikling kan illustreres ved hjælp af objektrelationsteorien (se f.eks. Mahler). Her rettes fokus med det tidlige mor-barn forhold samt barnets erobring af sin omverden.

Erobring kan samtidig ses som noget kropsligt og en tilegnelse af kompetencer. Dette synspunkt fremføres bl.a. af børneforskerne Peter Ø. Andersen og Jan Kampmann i forbindelse med børns læreprocesser og udvikling af kompetencer.

Leg kan ligeledes betragtes som erobring - både kropsligt, sprogligt og socialt. Legens betydning for barnets udvikling kan illustreres med moderne legeteorier, der tager udgangspunkt i børns udvikling af sociale kompetencer.

Begrebet kompetencer kan tydeliggøres ved en modstilling til begrebet kvalifikationer. Begge begreber henviser til menneskelige evner og færdigheder ud fra en synsvinkel på mennesket som arbejdskraft, er kompetencer de menneskelige evner, vi både har brug for i arbejdet, men også i livet i øvrigt.

De er altså ikke nødvendigvis specifikt knyttet til vores arbejdsliv. Vigtige kvalifikationer er f.eks. faglig dygtighed, medens vigtige kompetencer desuden er f.eks. at kunne børste tænder og cykle.

Skellet mellem kvalifikationer og kompetencer kan sættes i forhold til deltagernes eget (arbejds)liv. Et eksempel kunne være den pædagogisk uddannede, men erfaringsrige ansatte, der har fået tildelt et stort ansvarsområde på arbejdspladsen. Her er det personlige kompetencer og ikke formelle kvalifikationer, der er afgørende for ansvarsområdet.

Voksnes rolle til støtte af børns kompetencer

Som et andet væsentligt element i børns udvikling kan den voksnes rolle tematiseres og diskuteres. Synet på barnet som aktivt, deltagende og kompetent lægger op til, at den voksne skal indgå i en relation til barnet ud fra forståelse og respekt for barnets udtryk.

En diskussion af den moderne voksenrolle kan bl.a. tage udgangspunkt i dobbeltsocialiseringen. Barnets rolle og placering i familien kan her tematiseres - også i lyset af barnets erfaringer med de voksenroller, det møder i den offentlige pasning.

Forslag til diskussioner

En måde at få øje på børns kompetencer og udvikling ud fra et helhedsperspektiv er at sammenligne med noget, som deltagerne kender og er fortrolige med. Det kan f.eks. være en sammenligning med den traditionelle udviklingspsykologi, som flere deltagere måske har stiftet bekendtskab med på deres arbejdsplads, illustreret ved f.eks. Piagets udviklingsfaser. Herigennem kan forskelle og ligheder tematiseres og diskuteres. Også deltagernes egne barndomsoplevelser og erfaringer kan danne udgangspunkt for en diskussion af børns oplevelser med hinanden og voksne. Ved at inddrage egne barndomsoplevelser bliver det muligt at tematisere følgende:

A Fællestræk fra egne erfaringer som barn og indlevelse i andres erfaringer - hvor indlevelse i et børneperspektiv kan tydeliggøres.

B Forskelle i opvækstvilkår. Her kan de samfundsmæssige og kulturelle

forandringsprocesser som ramme om børns udvikling af kompetencer illustreres og diskuteres.

C Voksenrollen kan tematiseres. Hvad er den voksnes rolle i forhold til børns udvikling og hvilke kompetencer mener den voksne, det er væsentligt, at børn udvikler (bilag 2) ?

Der kan eventuelt vises videoen: Lulus dagbog.

Litteratur

Peter Ø. Andersen & Jan Kampmann:

Vuggestue - hverdag og utopi. Side 12-35 og side 106-122.

Peter Ø. Andersen & Jan Kampmann:

Børns legekultur. Side 36-63 og side 148-199.

Lars Dencik m.fl.:

Barnens två världar.

Esben Jerlang:

Udviklingspsykiatriteorier.

Ole Langsted og Dion Sommer:

Småbørns livsvilkår i Danmark.

Bent Madsen & Arne Mortensen:

Dannelse er socialisering.

Margareth Mahler:

Barnets psykiske fødsel (se desuden Vuggestue - hverdag og utopi side 106-122).

Dion Sommer:

Barndomspsykologi. Udvikling i en forandret verden. Side 86-118.

D. W. Winnicot:

Leg og virkelighed.

Ivar Frønes:

De ligeværdige.

B. Anerkendende relationer

Hensigten med temaet er at øge deltagerens opmærksomhed omkring barn-voksen relationen, som den kommer til udtryk i det daglige arbejde. Ved at arbejde med dobbeltperspektivet: barneperspektiv og voksenperspektiv kan flere forhold tydeliggøres, som det beskrives via temaets elementer.

Elementer i temaet:

- Barnets intentioner og mening med sine udtryk
- Barnets oplevelse af sig selv og sin omverden
- Den voksnes forståelse af barnets udtryk
- Den voksnes bidrag til barnets udvikling af kompetencer

Temaet er således en fortsættelse af det forrige tema - men hvor der kan arbejdes mere direkte med barn-voksne relationen med henblik på at kunne indgå i en relation til barnet ud fra forståelse og respekt for barnets udtryk og oplevelse af verden.

Ligeledes vil dobbeltperspektivet kunne bidrage til det følgende tema, hvor observationer af relationen mellem barn og voksen bliver introduceret.

Det foreslås, at der arbejdes med temaet ud fra deltagerne egne erfaringer (bilag 3).

Litteratur

Flemming Andersen:

Pædagogarbejde er relationsarbejde.

Berit Bae:

Voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse.

Berit Bae:

Det interessante i det almindelige.

C. Iagttagelser og formidling

På baggrund af de foregående temaers mere overordnede fremstilling og forståelse af børn, voksne og relationer, er det hensigten med dette tema, at deltagerne får mulighed for at arbejde konkret med at observere børn.

Det vil sige, at deltagerne får mulighed for at "se med egne øjne" - og dermed også mulighed for at se nye og mere nuancerede fremstillinger af børn.

Formidlingsdimensioner har som hensigt at styrke deltagerne i at formidle observationer af børn til kolleger og forældre.

Elementer i temaet:

- At iagttage børn
- At formidle iagttagelser til andre

At iagttage børn

Det anbefales, at deltagerne bliver præsenteret for de muligheder og begrænsninger der kan ligge i at iagttage børn. Eksempelvis at synet på barnet og det, der er muligt at se, når man iagttager ikke nødvendigvis behøver at være "objektiv" sandhed.

Det kan således være hensigtsmæssigt at fortsætte nogle af de diskussioner og dimensioner fra de foregående temaer omkring barneperspektivet, voksenperspektivet etc. - således at der er en sammenhæng i forståelsen af barnet og dets kompetencer.

En diskussion om "at se" børn kunne også tage udgangspunkt i om det overhovedet er muligt at anlægge et børneperspektiv - er det muligt "at se", forstå og begribe børns intentioner og udtryk?

At formidle iagttagelser til andre

Formidlingsdimensionen omkring iagttagelser af børn kan på samme måde præsenteres for deltagerne som en problematik, der handler om at være opmærksom på, hvad man ser - og hvem man formidler til. At der kan være specielle forhold at tage højde for - eksempelvis at der er forskel på den måde man formidler sine iagttagelser af et barn til kolleger og til barnets forældre.

Etiske aspekter omkring observationer og formidling kan introduceres som en mulighed til at belyse nogle generelle problematikker omkring begge temaers elementer. Ligesom det kan anbefales at inddrage perspektiver omkring tolkning af "det sete"; at observationer er subjektive og at der må tages højde for dette i såvel tolkning som formidling.

For at støtte deltagerne mulighed for at strukturere deres observationer kan de gå sammen i grupper på 4 - 5 personer, der vælger et tema i relation til børns udvikling, som de ønsker at iagttage. Ved at deltagerne selv vælger et observationstema er det muligt at tage højde for forskelle i deltagerne arbejdssted og de arbejdsfunktioner, der dominerer på de forskellige arbejdssteder.

Alle i gruppen (4-5 personer) har således samme tema - og kan efterfølgende i bearbejdning af iagttagelserne få forskellige vinkler på ud fra deltagerne specifikke iagttagelser.

Det foreslås, at udgangspunktet for iagttagelserne bliver børns kompetencer, med fokus på netop de kompetencer de besidder, på det "de kan" (bilag 4).

Deltagerne kan som udgangspunkt iagttage børn i byen eksempelvis på legepladser. Senere kan der foretages iagttagelser på deltagerens egen arbejdsplads.

Formidlingsdimensionen kan organiseres således, at deltagerne i grupper arbejder med deres observationstema - fx børns leg. Formidlingen rettes mod den målgruppe, som deltagerne i gruppen har størst berøring med. Eksempelvis kan familieplejere have mere brug for at formidle viden og indsigt om børns udvikling til forældre end til kolleger, da familieplejere gennem deres arbejdssted oftest arbejder uden daglig kontakt til kolleger (bilag 5).

Litteratur

Peter Ø. Andersen:

Hvad voksne hæfter sig ved når de "ser" et barn.

Anna Poulsen:

Det gode råd - en samtale med Tine Bryld.

Søren Schmidt og Henning Kopart:

Iagttagelse og fortælling.

D. At medvirke til udvikling af kvalitet i børns liv

Hensigten er at tydeliggøre det nuancerede billede af børns udvikling, som deltagerne har erhvervet via uddannelsens temaer; som et udgangspunkt for at fokusere på deltagerens bidrag til det enkelte barns udvikling.

At vide noget om, at forstå og at se barnets udvikling i forhold til dets eget udtryk og oplevelse af verden er medvirkende til udvikling af kvalitet i barnets liv.

Elementer i temaet:

- Kvalitet
- Dagbog, selvevaluering & fremtidige handlinger.

Kvalitet

Når der tales om kvalitet i forbindelse med det pædagogiske arbejde kan det være ud fra nogle parametre, der knytter sig til en forståelse af relationer i det daglige arbejde - og mulighederne for at skabe ændrede betingelser for børn; eksempelvis at børns udtryk/opførsel ikke betragtes som larm, egocentri eller

lignende, men at børn kan betragtes som “væsener” der har sine egne måder at udtrykke sig på - selvom det måske fra en voksenperspektiv kan virke “uforståeligt”.

I forbindelse med kvalitet som element i temaet “At udvikle kvalitet i børns hverdagsliv” kan det betragtes ud fra 2 dimensioner:

Viden om børn: større indsigt og viden om børns livsvilkår kan skabe andre forståelser af børn og deres udtryk, både når man møder dem “som børn” generelt, og når man som ansat taler med kolleger og/eller forældre om børn.

Det konkrete pædagogiske arbejde med børn; man kan forestille sig, at en større viden om og indsigt i børns liv også vil betyde, at det er muligt at handle anderledes overfor barnet, med større respekt etc.

Dagbog, selvevaluering & fremtidige handlinger

Det foreslås, at deltagerne for at arbejde individuelt med dette element individuelt tager udgangspunkt i deres dagbøger. Med afsæt i de tanker, spørgsmål mm. som er nedfældet i dagbøgerne kan deltagerne lave beskrivelse af egen læreproces gennem uddannelsen.

Som supplement til dette kan evalueringsskemaerne inddrages; disse har deltagerens selvevaluering i fokus, dvs. fokus på den viden og forståelse som deltagerne konkret mener at have erhvervet via uddannelsen.

Efter at deltagerne har arbejdet med disse 2 elementer, kan de samles i grupper og diskutere hvorledes de forestiller sig at kunne præsentere og anvende deres viden om og forståelse af børns udvikling på deres respektive arbejdspladser.

Denne del af arbejdet kan deltagerne præsentere på holdet. Det kan være hensigtsmæssigt, at deltagerne i denne sammenhæng vælger en “modtagergruppe” som udgangspunkt for formidlingen (fx kolleger eller forældre) for dermed at kunne “tilrette” argumentationen specifikt. Dimensioner i formidlingen kan være argumentation for, hvorledes netop det valgte medvirker til udvikling af kvalitet i børns liv; og hvilke betydninger det har for voksenrollen; hvilke specifikke arbejdsopgaver der så er for den voksne (fx hvordan den voksne kan støtte/skabe muligheder for barnet) (bilag 6).

Afholdelsesformer

Uddannelsen afholdes normalt på fem sammenhængende hverdage, men kan afholdes fleksibelt, hvorved forstås følgende:

Dagkurser/splitkurser i tidsrummet	kl. 06.00 - 17.00
Aftenkurser i tidsrummet	kl. 17.00 - 22.00, men ikke i weekends
Weekend kurser i tidsrummet	kl. 06.00 - 17.00
Kurser på deltid	4-6 lektioner mellem 06.00 - 17.00

Samt kombinationer af ovenstående

Uddannelsen kan kun afholdes fleksibelt, såfremt nedenstående retningslinjer følges:

1. Uddannelsesstedet og det lokale uddannelsesudvalg skal drøfte lokale kriterier og retningslinjer for fleksible afholdelsesformer.

Uddannelserne skal udbydes i deres fulde varighed (37 lektioner) og alle mødedage skal være fastlagte, når en uddannelse udbydes.

2. For hver uddannelse skal uddannelsesstedet udarbejde en lokal undervisningsplan, som angiver delmål for de enkelte moduler og beskriver pædagogiske overvejelser omkring formen.
4. Underviserne skal have undervist på uddannelsen i dens grundlæggende form.
5. Nye afholdelsesformer skal tage hensyn til særlige øvelser, spil og lignende, der skal afvikles som helhed.
6. Ved ekskursioner skal det påses, at besøgsstederne skal være åbne og bemandede.
7. Uddannelsesstedet har ansvaret for en særlig omhyggelig evaluering af den valgte afholdelsesform med evaluering af fordele og ulemper fra såvel deltagere, arbejdsgivere og undervisere. Evalueringen tilsendes Efteruddannelsesudvalget for det pædagogiske område straks efter uddannelsens afholdelse. Disse evalueringer kan rekvireres af andre uddannelsesinstitutioner.
8. Såfremt de tilsendte evalueringer giver Efteruddannelsesudvalget for det pædagogiske område anledning hertil, kan udvalget beslutte at udarbejde yderligere retningslinjer for en eller flere afholdelsesformer.

Børns kompetenceudvikling 0-5 år

Pædagogisk vejledning

Undervisningsmaterialer

Se under de enkelte temaer i vejledningen.

Kvalitetssikring af uddannelsen

Evalueringskemaet i den pædagogiske vejledning kan anvendes til at evaluere deltagernes udbytte af uddannelsen.
Se uddannelsesplanen pkt. 8.

Litteraturliste

Flemming Andersen:

Pædagogarbejde er relationsarbejde.

Artikel, Tidsskriftet Vera, nr. 2 1998.

Peter Ø. Andersen:

Hvad voksne hæfter sig ved når de "ser" et barn.

Artikel; Dansk Pædagogisk Tidsskrift, nr. 3 1996

Peter Ø. Andersen & Jan Kampmann:

Vuggestue, hverdag og utopi.

Munksgaard 1988.

Børns legekultur.

Munksgaard, 1996.

Berit Bae:

Voksnes definitionsmagt. Og børns selvoplevelse.

Artikel, Social Kritik, nr. 47, 1996

Det interessante i det almindelige.

Pædagogisk Forum, Oslo 1996

Lars Dencik m.fl.:

Barnens två världar.

Esselte Studium, 1988.

Ivar Frønes:

De likeverdige.

Forlaget Børn og Unge, 1994.

Ole Langsted og Dion Sommer:

Småbørns livsvilkår i Danmark.

Hans Reitzels Forlag, 2. udg. 1996

Bent Madsen & Arne Mortensen:

Dannelse er socialisering.

Artikel i: E. Jerlang, red.: Selyforvaltning - pædagogisk teori og praksis.

Munksgaard, 1989.

Margareth Mahler:
Barnets psykiske fødsel.
Hans Reitzels forlag, 1988.

Lars Jakob Muschinsky:
Undervisning.
Artikel, *Dansk Pædagogisk Opslagsbog.*
Chr. Ejlertsen Forlag, 1992.

Anna Poulsen:
Det gode råd -en samtale med Tine Bryld.
Artikel, *Tidsskriftet Vera*, nr. 1 1997.

Søren Schmidt og Henning Kopart:
Iagttagelse og fortælling.
Pædagogisk iagttagelse og beskrivelse af børn.
Forlaget Børn & Unge, København 1998.

Dion Sommer:
Barndomspsykologi. Udvikling i en forandret verden.
Hans Reitzels Forlag, 1996.

D. W. Winnicott:
Leg og virkelighed.
Hans Reitzels Forlag, 1990.

Video

100 års barndom fra DR TV
Barndom i 50'erne
Amtscentralen

Barndom i 90'erne
Amtscentralen

Bilag 1

Præsentation i grupperne

Det er meningen, at I nu præsenterer Jer nærmere for hinanden i gruppen.

Som indfaldsvinkel til dette kan I tage udgangspunkt i følgende:

- hvad er fælles for Jeres pædagogiske arbejde ?
- hvor adskiller Jeres pædagogiske arbejde sig fra hinanden ?

Efterfølgende skal gruppen præsentere sin debat i det fælles forum.

Bilag 2

Det moderne barn

Diskussion af egne barndomserfaringer.

Egne barndomserfaringer - oplevelser, følelser og stemninger - kan være en måde at nærme sig en forståelse af, hvordan børn oplever sig selv og andre.

1. Beskriv en episode fra din barndom, hvor du kan huske, at du følte dig *forstået* af den voksne.
2. Beskriv en episode fra din barndom, hvor du husker dig *misforstået* af den voksne.
3. Hvordan vil du i dag beskrive din oplevelse af den voksne, der var henholdsvis forstående og ikke-forstående?

Bilag 3

Anerkendende relationer

Det kan ofte være svært at indtage andres perspektiv, fordi man kan have en forestilling om at andre tænker, forestiller sig og handler ud fra sammen måde som én selv. Dette er ofte tydeligt i samværet med børn, hvor man som voksen kan have en forestilling om, at børn tænker på samme måde.

Følgende case om livet i vuggestuen Børnely er et forsøg på at illustrere, at muligvis tænker pædagogen og barnet helt forskelligt - og at den voksne kan have svært ved at få øje på barnets måde at lege på.

4. Skriv for dig selv nogle stikord om, hvad der falder dig ind, når du læser historien.
5. Diskutér i gruppen:
  - hvorfor handler den voksne som hun gør ?
  - hvad er hun optaget af i forhold til barnet ?
  - hvad er hendes syn på barnets leg ?
6. Diskutér i gruppen:
  - hvad er barnet optaget af ?
  - hvad kan man forestille sig, at barnet tænker ?
  - hvordan oplever barnet den voksnes deltagelse i relationen ?

Bilag 3 - fortsat

Case: Livet i vuggestuen Børnely.

Det er en formiddag i vuggestuen Børnely. Pædagogen er på vej gennem stuen til legepladsen, og kan se den 2-årige Tune har placeret sig i hjørnet af stuen på en madras. Han leger med nogle træklodser med den jævnaldrende Simon ved siden af.

De leger tilsyneladende fredeligt med klodserne.

Efter at hun et stykke tid har siddet ude ved sandkassen med nogle mindre børn, skal et af børnene skiftes, og hun kommer ind på stuen igen med barnet på armen - hun er på vej ind til badeværelset.

Idet hun træder ind på stuen, ser hun Tune i et andet hjørne af stuen, ved køkkenkrogen - han åbner ovndøren på det lille trækofur. I en stor og fejende bevægelse stikker han hele armen ind i ovnen og kører alle de køkkenredskaber, personalet møjsommeligt af hensyn til rengøringen om aftenen forinden har stoppet ind i ovnen, ud på gulvet. Potter, pander, grydelåg, tallerkener, knive, gafler, og hvad der ellers hører til et velassorteret køkken, drøner ud på gulvet - alt imens Tune beskuer sit værk.

Pædagogen irettesætter ham mildt, opfordrer ham til at rydde op. Siger at hun kommer tilbage for at hjælpe ham, men at hun først lige skal ud og skifte Mie. Efter Mie er blevet skiftet, ringer telefonen i et andet rum ved siden af, hvor hun er inde og tale et stykke tid.

Da hun kommer tilbage på stuen, opholder Tune sig i et tredje hjørne, hvor han har kørt en af de små træstole hen op ad reolen. Når han står på tæer på stolen, kan han lige akkurat nå op til fjerde hylde, hvor puslespillene er anbragt. Pædagogen nærmer sig for at hjælpe Tune med at rydde køkkensagerne op fra gulvet, hvor de stadig ligger og flyder. Før hun når frem til ham, har han fået fat i et puslespil, hvor de små træklodser stadig ligger og flyder. Før hun når frem til ham, har han fået fat i et puslespil, hvor de små træklodser har en lille plastikknop ovenpå, så de mindste børn bedre kan håndtere dem. Tune kigger hurtigt på puslespillet, og vender så bunden i vejret på det, med det resultat at alle brikkerne dratter ned på gulvet.

Bilag 3 - fortsat

Pædagogen er henne ved Tune i det samme, beklager sig over, at han sådan smider med brikkerne, og at han i øvrigt ikke har ryddet op ved køkkenkrogen, og at de træklodser han og Simon har leget med ligeledes ligger og roder henne på madrassen.

Hun tager Tune ved hånden og foreslår, at de nu sætter sig og lægger puslespillet sammen.

Efter at have samlet brikkerne op, sætter de sig ved bordet, hvorefter pædagogen for at komme igang tager en brik og spørger Tune, hvor han tror at den skal være. Tune reagerer ikke, og efter et stykke tid sænker pædagogen brikken mod pladen: "tror du, den skal ligge dér, Tune, tror du det? Ja, det skulle den. Hvad så med den hér brik, hvor tror du, den skal være?"

Og derefter samme procedure, indtil pædagogen stort set har lagt hele puslespillet. Tune går dog mere aktivt ind i arbejdet til sidst og får lagt et par brikker.

Bilag 4

Iagttagelsesguide

Når man ser et barn danner man sig et helhedsindtryk af barnet - når man ser **på** et barn/observerer et barn vælger man nogle afgørende områder, som man koncentrerer sig om.

Disse områder kan eks.vis. vis være: sprog, sociale relationer og kropsudfoldelse.

7. Som forberedelse til Jeres observationer skal I vælge et område, som I ønsker at observere.

8. Indtag følgende udgangspunkter for Jeres observationer:

- hvad er barnet god til (indenfor det valgte område)?
- hvordan kan I se det?

Skriv stikord som støtte til Jeres observationsbillede - så I kan drøfte det med Jeres gruppe-medlemmer.

9. Præsenter Jeres observationer for hinanden. Læg vægt på begrundelser for Jeres observationsbillede af barnet.

Bilag 5

Formidling

At formidle sin viden er en del af det pædagogiske arbejde.

Der er dog forskel på, hvordan denne viden formidles - afhængigt af om man indgår i en faglig dialog med kolleger, eller om man formidler sin viden til det enkelte barns forældre.

På baggrund af Jeres observationsbillede skal I nu vælge, hvem I vil formidle til: kolleger eller forældre.

Gruppen vælger selv formen, fx rollespil, iscenesættelse af et forældremøde etc. - det vigtige er, at I efterfølgende gør rede for, hvilke overvejelser I har haft som baggrund for at Jeres formidling til kolleger/forældre & hvad I har lagt vægt på i formidlingen.

Bilag 6

Evaluering

Kurstitel: Børns kompetenceudvikling 0-5 år

Uddannelsesinstitution:

Underviser:

1. Har du fået bedre forudsætninger for at kunne bidrage til det enkelte barns udvikling?

Beskriv hvorfor:

2. Har indsigten i børns livssituation og kompetencer givet dig bedre muligheder for at indgå i relation med barnet?

Beskriv hvorfor?

Børns kompetenceudvikling 0-5 år

Pædagogisk vejledning

---

3. Har uddannelsen givet dig en teoretisk indsigt, som du forventer kan få indflydelse på dine handlemuligheder i dit daglige arbejde?

Beskriv hvorfor?

4. Har uddannelsen forbedret dine muligheder for at formidle dine oplevelser af barnet til kolleger og forældre?

Beskriv hvordan:

5. Beskriv dit helhedsindtryk af uddannelsen i forhold til dine forventninger og behov:

6. Har du yderligere kommentarer ?